

צ'בזטי מזהר"ן
קמא

דף קיז: קיח.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רנב

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמוז שמה)

קיו:

ליקוטי

וצדקה תהיה לנו רנא רנב

מוהר"ן

הצדקה שהיא"י בחי' אמת בחי' שמש כנ"ל הוא רק כח אחד לבד, ואין בה שינוי כנ"ל, והשינוי הוא רק אצל המקבלים שנשתנים פניהם לכמה גוונים. ויש שנשתנה פניו מחמת גדלות שיש לו, באשר שאינו ראוי לו שיצטרך לבריות, ויש מחמת קטנות על שהוא נצטרך לבריות. ויש שנשתנה פניו מחמת שמחה, ששמה על שנותנים לו. וגם בזה יש שינויים", כי יש מי ששמה מאד על שנותנין לו. נמצא שהשינויים" הוא רק אצל המקבלים כ"א לפי בחינתו, כן נשתנין פניהם כנ"ל. אבל הצדקה היא רק כח אחד לבד, כי היא בחי' אמת, בחי' שמש, וע"כ מושכת עצמה לאמת כנ"ל : **ויעקב** שהוא בחי' אמת, כמ"ש (מכה ז) **תתן אמת ליעקב**, נאמר בו (בראשית לב) **ויזרח לו השמש**, היינו בחי' **ולנו תהיה צדקה** הנ"ל. כי שמש הוא"י בחי' צדקה כנ"ל **וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה**, היינו שיעקב ע"י האמת היה לו כח להמשיך ולהזריח לעצמו כל הצדקות, שהם בחי' שמש. וזה **ויזרח לו השמש**, לו דייקא, בחי' **ולנו תהיה צדקה** כנ"ל :

בגמרא (יבמות צו עב) מעשה שנחלקו בביהמ"ד עד שנקרע ס"ת מחמתן ואמר תמה אני אם לא יהיה בית זה ע"א. נמצא שע"י מחלוקת נעשה ע"א וכפירות [י"]. וזה שכתוב (תהלים קס) **אשר חשבו רעות בלב כל יום יגורו מלחמות**, שעל ידי המלחמות, היינו מחלוקת, על ידו חשבו רעות בלב, עי"ז באים מחשבות רעות, היינו כפירות כנ"ל: והתיקון לזה למסור המלחמה לה' שה' ילחם המלחמה כנ"ל [י"]. וזה בחי' שתיקה, היינו שצריך לשתוק להם רק לסמוך על ה' שהוא ילחם בשבילנו, וזה בחי' (שמות יד) **ה' ילחם לכם ואתם תחרישון**. ועל ידי השתיקה זו נתעלה המחשבה, כי נתבטלין מחשבות רעות של כפירות כנ"ל. וזה בחי' שתוק כך עלה במחשבה (מנחות כט) שע"י השתיקה נתעלה המחשבה כנ"ל. אך כשגם הם שותקים, אזי יכולים ח"ו לקלקל התיקון שנעשה על ידי שתיקתו. וזה בחי' (תהלים קכט) **על גבי חרשו חורשים**, לשון שתיקה, בחי' **ואתם תחרישון**, היינו ששתיקתם עולה על גבו כנ"ל. וזהו [כג] **האריכו למעניתם**, זה בחי' הצדקה שלהם, בחי' [כז] **וענתה בי צדקתי**, היינו שעל ידי הצדקה שלהם, הם יכולין ח"ו להתגבר ששתיקתם יעלה ח"ו על שתיקתנו, בבחי' **על גבי חרשו חורשים וכו'**. ומחמת זה אין מועיל העצה הנ"ל דהיינו למסור המלחמה לה' שהוא בחי' **ה' ילחם לכם ואתם תחרישון** כנ"ל. אך האיש האמת מושך לעצמו כל הצדקות ונתבטל כח הצדקה שלהם ואזי ממילא נתבטל מחשבתם הרעה ונתבטלין כל הכפירות כנ"ל :

רנב [כג] **כשיש"י** אחדות בין הצדיקים, אין הצדקה מזוקת, כי על פי הטבע כשנותנין צדקה נחסר מאתו מה שנתן [כז], אבל ע"י האחדות שבין הצדיקים יוכל ליתן

וז"ש (דברים ו) **וצדקה תהיה לנו** כי נשמור **לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו**. היינו כשיהיה לנו בחינות אמת, דהיינו לשמור לעשות כל המצוות לפני ה' לבדו, בכל הדיקדוקים, כמו שעושה בפני בני אדם, שזה בחי' אמת כנ"ל. וזה **כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו וכו'**, לפני ה' אלקינו דייקא, היינו שנשמור לעשות כל המצוות לפני ה' לבד, בינינו לבין קונינו, בכל הדיקדוקים והפרטים. וזהו **כאשר צונו**, היינו בכל הדיקדוקים כאשר צונו הש"י, היינו בחי' אמת הנ"ל, שגם כשעושה המצוה לפני השם יתברך לבד, הוא מודקדק בכל הדיקדוקים וכו' כנ"ל. ואז **יצדקה תהיה לנו**, לנו דייקא, היינו שנמשיך לעצמינו כל הצדקות, כי דרך הצדקה למשוך לאמת כנ"ל: **נמצא** כשזה האיש אמת מושך לעצמו הצדקות, אזי אין להם כח הצדקה, ואין כח במחשבתם להתקיים כנ"ל : **ומה** שצדקה נמשכת לאמת, כי צדקה הוא בחי' אמת (ד), כי אמת הוא אחד, כי אחד הוא רק אחד, כי לפני אחד מה אתה סופר [י], ואם יש שני וכו' אינו אחד. וכן האמת הוא רק אחד, כי כשאומרים על איזה דבר האמת, א"א לומר כ"א אחד, דהיינו האמת כמו שהוא, אבל שקר אפשר לומר על דבר אחד דברים רבים כמבואר במ"א (לעיל בס') נא ע"ש מ"ש שם. כי על כלי כסף אי אפשר לומר האמת כ"א אחד, דהיינו שהוא כלי כסף לבד, אבל אם ירצה לומר שקר, יכול לומר הרבה, כי יוכל לומר שהוא כלי זהב או נחושת או שאר שמות. וכן בכל הדברים שבעולם, אי אפשר לומר האמת כ"א דבר אחד כמו שהוא, אבל השקר הוא הרבה כנ"ל. נמצא שאמת הוא אחד, וע"ש עוד דברים נפלאים מענין האמת שהוא אחד ע"ש). ועי' קובי"ח ואורייתא וישראל כולא חד [י]. כי הש"י אמת, ותורתו אמת, וישראל אמת, וכיון שכולם אמת, הכל אחד. כי כאמת אין בו שום ישנו, כמ"ש (מלאכי ג) **אני ה' לא שנית ואתם בית יעקב לא בליתם**, כי הש"י אמת והוא אחד בלי שינוי ח"ו כנ"ל. והשינוי הוא רק אצל המקבלים, כי כפי המקבל כן נתהוו אצלו השינוי, אבל הש"י אין בו שום שינוי ח"ו. וזה בחי' שמש, כי השמש הוא רק כח אחד לבד, והשינוי הוא אצל המקבלים. כי כמה שינויים^א נתהוים ע"י השמש, כגון להתידך ולהקפות לקרר ולחמם ושאר הכחות כמבואר במ"א [י]. וזה רק מחמת המקבלים, כגון כשהשמש באה על שעוה, מתכת אותה, זה מחמת שהשעוה אינו קשה באמת, וע"כ נתהווה אצלה הכח להתידך, וכן בשאר הכחות, אבל השמש הוא רק כח אחד לבד. וזה בחי' צדקה, שהיא בחי' שמש בחי' אמת כנ"ל. בחי' (מלאכי ג) **וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה**, וזה שאחז"ל (ברכות ו' ע"ב) **ברום זולות לבני אדם** [כז] כיון שנצרך אדם לבריות פניו משתנין לכמה גוונים [כז], כי ע"י הצדקה באים כמה שינוים, והכל הוא רק מחמת המקבלים, אבל

^[א] בדפדפ"ר ולנו תהיה צדקה (ובתקפא תיקן כמ"ש ב99טק)

^[ב] בדפדפ"ר אזי ולנו תהיה צדקה. ובתקפא תיקן ללשון הפסוק. בתקפא ו' של וצדקה לא ברור אם הוא אות גדולה או קטנה בתרלד ותרלו עשו אותו אות גדולה.

^[ג] עיין זוהר אמור דף פט צדקה אמת קשוי וכו'

^[ד] * ספר יצירה [באמצע פ"א] המשך דברי רבינו אינם שם אלא ביאור עצמו וז"ע הלאה מספר הליכה שם הפירוט שפילוי אחד לא שייך לכוונת עי"ש פירוש הרמ"ק שם ד"ה שאדון יחיד- לא יכונה האחד כשם אחד אלא מפני שני הבא אחיו זה לשל אלו.

^[ה] מוהר"י הוסיף בתקפא

^[ו] זוהר אחרי מות עג.

^[ז] גם בתולד- שנוי, בדפדפ"ר ומתורלו - שינוי

^[ח] בדפדפ"ר - אמת וכולי כנ"ל (ובתקפא הוסיף התיבות שביניהם)

^[ט] מתורלו - שינויים

^[י] עיין לעיל תורה סג [דף עו.] ששה כוחות באש ובספר עבודת הקדש שצויין שם. ועיין מהרש"א ע"ז ג: ד"ה המוציא חמה. ותורות הנפש לרבינו בחיי (פרק 14 עמ' 63 מהדו' פרייז תרנו) ואברבנאל על מלאכי ג' כ' עה"פ שמש צדקה ומרפא. ובספר משמיע ישועה (עמ' תקצד מהדו' יפו תשיד') ובספר עמודיה שבעה (דף א: טור א מהדו' לבוב תרמח) (ודף ב' טור א מהדו' פרג תלד') ועיין אלשיך על התורה (דברים ד לט) עה"פ וידעת היום והשבת אל בלבבך ובכלי יקר דברים יא כו. ובספר עקידת יצחק על דברים (שער 87 דף ד' טור ג' ורשא תרמג)

^[יא] תהלים יב ט'

^[יב] עיין פל"ח כאן אות ג'

^[יג] גם בדפדפ"ר ותורלד- שהיא, מתורלו- שהוא

^{[י] מתורלו - שינוים}
^[יא] מתורלו- שהשינויים

^[יב] כך הגרסא בדפדפ"ר גם לעיל ושם מוהר"י'ת בתקפא תיקן ללשון הפסוק וכאן ולקמן השאיר כגרסת דפדפ"ר.

^[יג] גם בדפדפ"ר ותורלד- הוא ומתורלו- היא

^[יד] נראה כי הס"ת משל לכבוד האדון וכדליתא בנ"מ כמה טעפי' אנשי דקמו מקמיה ס"ת ולא מקמיה אריכא מרענן וכיאת"ל משל ללב האדון שעלול להספך למקום כפירה וע"י.

^[טו] בתחילת התורה וצ"ע ששם נקט על ה'.

^[טז] בדפדפ"ר מסיים כאן - כנ"ל ה' ישמרנו: (ומתחיל תורה רנב). ומכאן עד סוף התורה נוסף בתקפא)

^[טז] המשך הפסוק תהלים קכט הג"ל

^[טז] * בראשית ל'

^[טז] בתקפא ברגר- החרישון, בתקפא גיטין ואוצר- תחרישון, בתרלד ומתורלו - תחרישון

^[טז] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[טז] בתקפא מנוקד כשיש

^[טז] עיין לעיל תורה רכה ועיין ש"ע יו"ד צדקה סימן רמו סעיף ב'

ליקוטי

צדקה ולא יחסר כלל [א], וכן ע"י זה יכולים שיחיה להאדם מסירת נפש באמת, ואף על פי כן לא יזיק לו, וישאר בחיים :

רננ [ב] **דע** שמיעוט שינה, הוא ממעט תאוות ניאוף, כי יש אש באדם מתחלת התולדה, שמהאש הזה בוערין באדם כל התבערת^י של כל התאוות. וגם כל האכילה ושתיה שנותנין להגוף, האש הזה הוא מכלה ושורף הכל. ועל ידי מיעוט שינה, האש הזה נחלש ואין לו כח לבעור, אך שמויק לחמוח מיעוט שינה. וכן רבוי שינה, כשהאדם מכריח עצמו לישן הרבה, גם זה מחליש וממעט האש הנ"ל [ג], וגם זה מוזק להמות. רק כשאדם ישן במדה כראוי, אזי תאוות המשגל בתוקפה וכחה, כי לא נחלש האש הנ"ל: [הכל זה שמענו מתוך שיחותיו הקדושים, ותוכן כוונתו בזה לא ביאר היטב, אך כפי מה שהבנתי משיחתו, הכוונה שאין מועיל שום עצה למעט תאוות ניאוף ע"י איזה תחבולה, כי מוזק להמות. כי ה' אפשר להחליש התאוה ע"י מיעוט שינה או ריבוי שינה, אבל שניהם מוזיקם להמות. ע"כ **אין חכמה ואין עצה כנגד** [ד] זה, רק להתחזק להיות גבור לכבוש את יצרו, וה' יעזור לו למלך תאוה זאת מאתו :

רנד [ה] **עינים** הם דברים עליונים וגבוהים מאד, והם רואים תמיד דברים גדולים ונוראים. ואם ה' האדם זוכה לעינים כשרים [ו], היה יודע דברים גדולים רק ממה שענינו רואות, כי הם רואות תמיד, אך שאין יודע מה רואה. כמו למשל כשמעבירין דבר לפני עיני האדם כהעברה ובמהירות גדול, ואזי אין האדם יודע מה ראה, והנה אף שבשעה שהעבירו הדבר לפני עיניו, בוודאי ראה אותו בראיה גמורה, עכ"ז אין יודע מה ראה, כי אף שענינו ראו הדבר בשלימות, עכ"ז מחמת המהירות לא ה' פנאי בכדי שיביא הראות להדעת שידע מה ראה. כי לידע הדבר שראה זה תלוי בדעת, ולזה צריך קצת זמן, שישהא קצת הדבר הנראה לפני עיניו, בכדי שיביא ויושיט כח הראות להדעת את הדבר הנראה, כדי שידע בהדעת מה ראה, ומחמת המהירות לא ראה הדבר רק בכח הראות, אבל לא היה זמן להושיט הדבר להדעת, ועל כן אינו יודע מה ראה. וכן האדם רואה בעיניו תמיד דברים גדולים ^י(היינו מראות וחזיונות) אך שהוא כמו שמעבירין לפניו כהעברה בעלמא ובמהירות גדול, על כן אינו יודע מה ראה כנ"ל, והבן :

רנה [ז] **כשהאדם** הוא מאמין בהצדיק בלי שום דעת, אפשר לו ליפול מהאמונה, כי מאמונה לבד אפשר ליפול, אבל אם יש לו גם דעת שמכין גם בהדעת, אזי א"א לו ליפול :

רנו [ח] **שם אתה**^י מסוגל על הים "להכנע הגלים [ט], והסוד (תחלים פט) **כשוא גליו אתה תשכם** [יב].

רנג רנד רנה רנו רנז רנה נט ם

רנז [יג] (דברים כג) **כי תבוא^י בכרם רעך וכו**^י. על פי מעשה וכו', שהניחה לו אמו צוואה שמי שאינו יכול לסובלו לא יניחנו להיות אצלו, ואם לאו יצטרך לעזר מהרחוקים על הקרובים אצלו וכו'. ^י(ויתבאר במ"א[א]) כי כשאוכל יותר מצרכו זה המאכל מוזק לו. כי כל דבר יש לו שורש שיש לו חיות ממנו, כגון הסמים יש להם חיות ממה שהאדם לוקח אותם לרפואה, וכן המאכלים יש להם חיות מזה שהאדם אוכל אותם ומקבל חיות מהם, מזה יש חיות להמאכלים. אבל כשאוכל יותר מצרכו אין לזה המאכל ממי לקבל חיות, מאחר שאין האדם צריך אליו, והוא דומה כאלו הניחו האדם לתוך כלי, שכבודא^י אינו מקבל חיות משם. וע"כ המאכל מבקש לו חיות להחיות עצמו ואזי הוא מוציא החיות של האדם ועי"ז הוא מוזק להאדם, ומחמת זה נצטרפין עמו אפי' שאר המאכלים ומוזיקם לו. וזה [כג] **ואכלת כנפשך שבעך**, לא יותר.

וזה **ואל בליך לא תתן**, היינו שלא תאכל יותר מצרכך, שזה דומה כנותן לתוך הכלי מאחר שאין צריך לו כנ"ל :
רנה [כג] **כשיש** מחלוקת על האדם יכולי^י להמות אותו מדרך הש"י ולהפילו ממדרגתו ח"ו. וזה שהתפאר דהמע"ה (תחלים קיט) **רבים רודפי וצרי, מעדותי^י לא נמיתי**, שאף שהי' עליו מחלוקת רבים, עכ"ז לא נטה מדרך הש"י [כג] :

רנט [כג] **כשאדם** מתבודד ומפרש שיחתו וצערו לפני הש"י, ומתודה ומתחרט על גודל הפגמים שעשה, אזי גם השכינה כנגדו מפרשת לפניו שיחתה וצערה ומנחמת אותו, כי כל פגם ופגם שפגם כנשמתו, פגם אצלה ג"כ כביכול. וזה בחי' (דברים כו) **את ה' האמרת וה' האמירך וכו'**. והיא מנחמת אותו שתבקש תחבולות לתקן כל הפגמים :

רס [כנג] **השם** הוא הנפש, כמ"ש בהתורה היכל הקודש (בס"י נט) ע"ש. בבחי' [לג] **נפש חיח היא^י שמו** ע"ש. ויש בבחי' זו מסירת נפש: כי יש עשרה הרוגי מלכות שמסרו נפשם על קידוש השם^י כשביל יהוד קוב"ה ושכינת^י כידוע, שעיקר היחוד ע"י מסירת נפש [לד]. והם ראו באותן הדורות, שא"א לתקן ולעשות יחודים למעלה כ"א על ידי נשמותיהם, ע"כ מסרו נפשם על קידוש השם [לה], כי כשהנפשות עולות למעלה ע"י מסירת נפש, אזי הם חוזרים להשכינה, כי משם יצאו, כי ישראל הם **חלק אלוה מומעל** [לו] ממש, שהם חלקי השכינה ממש, בבחי' **העמוסים מני בטן** (ישעי' מז) וכשהם חוזרים להשכינה, אזי השכינה מתפארת חזי כמה ברא קאתינא לגבך [לז] (זוהר ויקרא יג.). ואזי מתעורר השתוקקת^י עליון ונעשה יחוד כידוע [לב]. ולפעמים בא לצורך זה הריגה ח"ו, שנהרגין ח"ו כמה וכמה נפשות מישראל, כדי שיהי' יחוד ע"י נפשותיהם העולות למעלה, כי לפעמים צריכין אל היחוד הרבה נפשות מאד חם ושלים, ע"כ בא הריגה ח"ו.

^[1] עיין זוהר נח דף טז: ובמקדש מלך שם [בספרים ישנים נדפס המקדש מלך בדף קעא.]ועיין פרפראות לחכמה על תורה זו ביאור הזוהר והמקדש מלך הנ"ל ומה שביאר עפ"י פע"ח שער הסליחות כוונות אתה גבור[עוד גם עיין שערי אורה שער חמישי ספירה שישית בחציו השני נבאר שם אתה. עוד עיין תשבכם פרש"י תשפילם.

^[2] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[3] מתורלו - תבא

^[4] בתורלו- וי'

^[5] בתקא הוסיף כאן בסוגרים (עיין בסוף הספר שם יתבאר מעשה זאת) (וצ"ע כי לא נמצא שם), וכן העתיק בתורלד וגם שם לא נמצא בסוף הספר, ומתורלו נמחק וכתוב (ויתבאר במ"א)

^[6] בהוראת זקני אנ"ש המעשה לא נדפס (ומה שנמסר בע"פ ראה בח"מ השטמות אות פ) ומה שנספרים בע"פ אמר ראב"ן שאינו נכון. את הצוואה צייתה אם רבינו לרבינו. ועיין שיש"ח ח"ג אות נב מה צייתה. ועיין שיש"ק חדש ח"א אות תרסט

^[7] מתורלו - שבודאי

^[8] המשך הפסוק הנ"ל בתחילת התורה

^[9] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[10] מתורלו - יכולים

^[11] מתורלו - מעדותיך

^[12] שיחות הר"ו ריג

^[13] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[14] דפור' צילום ד 58

^[15] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[16] מוהר"נ בתקא

^[17] * בראשית ב'

^[18] גם בדפור' ותורלד - היא, ומתורלו - הוא (כלשון הפסוק)

^[19] גם בדפור' השם, ומתורצו - ה'

^[20] עיין עץ חיים שער הכללים סוף פ"א. ובשער לט שליש אחרון של

^[21] דרוש א ד"ה והנה בזמן חורבן

^[22] עיין שער הגלגולים סוף ח"א של הקדמה לו [דף רצה במהדורת תשטא ירושלים] ובספר הלקוטים פרשת בראשית בחצי השני של פ"ג ד"ה ואמנם בזמן. ובשער מאמרי רשב"י פרשת פקודי סוף המאמר על דף רנד ד"ה גם נתבאר [דף קסו במהדורת תש"י ירושלים]

^[23] ל"שה"כ באיוב לא ב'

^[24] גרסת הזוהר חמי בבאי ברא אתינא לקמן והפירוש ראה באיזה בן באתי לפניך

^[25] גם בדפור' ותורלד - השתוקקת, ומתורלו - השתוקקות

^[26] עיין דעת ותבונה פרק טו ועץ חיים שער ט פ"א מ"ת ועיין ע"ח שער כט פ"ג שהמ"ן הם הנבים

תורה אור

תורה רנו

תהילים פט (י') אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבטם:

תורה רנו

דברים כי תצא כג (כה) כי תבא בקרם רעך ואקלף ענבים כנפשך שבעך ואל פלךך לא תתן: ס

תורה רנה

תהילים קיט (קנו) רבים רדפי וצרי מעדותיך לא נמיתי:

תורה רנט

דברים כי תבוא כו (יו) את יקון האמריך היום להיות לך לאלהים וקלכת בדרךיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטייו ולשמע בקלו: (יח) ויקון האמריך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו:

תורה רס

בראשית ב (יט) ויצר יתן אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לקרוא מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו: איוב לא (כ) ומה חלק אלוה מפעל ונחלת שדי מפורמים: ישעיה מז (ג) שמעו אלי בית יעקב וכל שארית בית ישראל העשסים מני בשן הנשאים מני רחס:

מאמר כשיש אחדות בין הצדיקים

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן קמא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

כְּשִׁישׁ אַחָדוּת בֵּין הַצַּדִּיקִים אֵין הַצִּדְקָה מְזֻקָּת, כִּי עַל-פִּי הַטֵּבַע כְּשֶׁנִּתְּנִים צִדְקָה נֶחֱסֵר מֵאֲתֹו מִה שְׁנֵתָן, וְעַל-יְדֵי הָאֲחָדוּת שְׁבִין הַצַּדִּיקִים יוּכַל לְתַת צִדְקָה הַרְבֵּה וְלֹא יִחָסֵר כְּלָל. וְכֵן עַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִים שְׂיָהִיָּה לְהַאֲדָם מְסִירַת נַפֶּשׁ בְּאַמֶּת וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יִזָּק לוֹ כְּלָל וְיִשָּׁאֵר בְּחַיִּים: (לק"מ השלם)

ליקוטי הלכות

אין

שיחות

אין

קושיות

א. כשיש אחדות בין הצדיקים צ"ע לאיזה הכוונה? האם שלא יחשוב שחבירו טועה או שלא תהיה לו בעצמו הנהגה אחרת מחבירו מצד מה שבא לתקן בעולם. אע"פ שנראה פשוט שגם כשהצדיקים באחדות כל אחד יש לו הנהגה אחרת. אבל ראיתי מבארים שכשהיה אחדות יהיו נכללים זה בזה ולא יהיה שום חילוק ועל כן גם ההנהגה תהיה מעל הטבע.

ב. אחדות בין הצדיקים – האם הכוונה שנקרא צדיק גם מי שאין לו אחדות עם צדיק אחר? עיין שיש"ק ב' סב שרבנו אמר על רבי ברוך הוא חולק עלי כמו צדיק. ובפשטות הכוונה שחולק עליו רק כדי להסתיר גדולתו מהס"מ. וכמבואר בתורה רע"ז/ו צדיק חולק על חבירו כדי לנשאו. אלא שלפ"ז מחלוקת שבין צדיקים היא לא מחלוקת אלא אהבה. וא"כ צ"ע מי שחולק לא כמו צדיק האם הוא גם נקרא צדיק. התיירץ שגם צדיק יכול לטעות, ואעפ"כ הוא נשאר צדיק. ראה תורה רע"ז/ו שהדבורים רעים של העולם הם גבורות קשות והם נופלים על גדולי הדור שיתקנום, וכשלא מצליחים להמתקם אזי הם בעצמם מדבר רע על הכל ועל הפרט. ואזי אין אחדות בין הצדיקים.

ג. על פי הטבע כשנותנין צדקה נחסר – וצ"ע האם באמת הכוונה שע"י האחדות גם מצד הטבע לא נחסר לו. או שע"י אחדות עולים להנהגה של למעלה מהטבע?

ד. על ידי אחדות בין הצדיקים, יכול ליתן צדקה ולא יחסר לו – צ"ע הרי גם בלא אחדות מבואר בש"ע יו"ד רמז אות ב' לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ולא דבר רע ולא הזק מתגלגל על ידה, שנאמר: וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה שְׁלֹום. (ישעיה לב). וראה הגהת רמ"א שם שהצדקה לא מחסרת אלא אדרבה מעשרת. וראה (כתובות סו:) מלח ממון חסר. וכן בגטין ז'ו/ו. אם רואה אדם שמוזנותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה. ושם ז' אפילו עני אם יעשה צדקה לא יהיה עני עוד. וכתוב בדברים פרק טו (י) נתון תתן לו ולא ירע לְבָבְךָ בְּתַתֵּךְ לוֹ כִּי בְּגִלְל הַדָּבָר הַזֶּה יִבְרָכְךָ יְיָ וְיִדְּוֶךָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מְשָׁלְחַי יָדְךָ: וכתב בספר החינוך מצודה רפ המפור ממנו אל הצריכים נוסף לו. וכתוב במשלי פרק כח (כז) נותן לָרֵשׁ אֵין מְחֻסֹּר. ועיין מצודות שם נותן לרש לא יחסר עשרו בעבור פיזור הצדקה וכו'. ועיין בראשית רבתי (תולדות) – אל יאמר אדם מחסר אני מנכסי

^א יט עד כב סיון תשפ"ה ירושלים

^ב ליקוטי מוהר"ן תורה רע"ז – אבל כשחולקים עליו צדיקים, בוודאי כוונתם הוא רק לטובה, שמרימין ומנשאין אותו עי"ז, וממתיקים דינים מעליו, והוא כמו אחד שחופר עצמו תחת חבירו ומשליך לו מתנה טובה וכמו שמצינו כעין זה בצדקה, שכמה תנאים השליכו צדקות בהצנע, כדי שלא ידע המקבל (כתו"פ ע"ב), כן זאת המחלוקת של צדיקים, הוא שנותנין לו טובה בהעלם והצנע כנ"ל,

^ג ראה לקמן בהקדמה לתורה.

^ד גיטין דף ז. דרש רב עזריא זימנין אמר ליה משמיה דרבי אמי וזימנין אמר לה משמיה דרבי אסי מאי דכתיב כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר וגו' אם רואה אדם שמוזנותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה וכל שכן כשהן מרובין מאי וכן נגוזו ועבר תנא דבי רבי ישמעאל כל הגוזה מנכסיו ועושה מהן צדקה ניצל מדינה של גיהנם משל לשתי רחילות שהיו עוברות במים אחת גוזה ואחת אינה גוזה גוזה עברה ושאינה גוזה לא עברה (דף ז' (נחום א יב) "ועניתיך" אמר מר זוטרא אפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה "לא אענך עוד" תני רב יוסף שוב אין מראין לו סימני עניות:

מה אני לעניים, יסתכל אדם שכל מה שאינו חסר אינו מוסיף שער הראש מספרים וגדל ושער גבות לא מספרים ולא מוסיף.¹⁷ נראה שע"י אחדות בין הצדיקים אזי לא נחסר כלל אפילו לרגע.

ה. כשיש אחדות בין הצדיקים, אין הצדקה מזקת – צ"ע הרי בתענית ט.ו. דרשו חז"ל "בחנוני נא בזאת" ולא תלוי באחדות בין הצדיקים, אלא היא הלכה פסוקה בהגה של הרמ"א על ש"ע/ו. עיין טעם זקנים גליון קכא עמ' ח' שרבי לוי יצחק זצ"ל ביאר/י שהכוונה למי שנותן מעשרות פחות ממה שחייב, עליו לא נאמר בחנוני אבל כשיש אחדות בין הצדיקים גם הוא נכלל בזה.

ו. צ"ע שמדברי רבי לוי יצחק זצ"ל הנ"ל משמע שהברכה שיש במעשה צדקה היא לא שכל פרוטה שנותנים מתברכים על ידה, אלא רק על המצווה בשלימות, ומי שיש לו ממון הרבה ולא נותן כפי הראוי לעשיר כמותו לא יתברך ע"י צדקה כזו. ראה כתובות טו:ו. המעשה מבט נקדימון בן גוריון שכל הממון הרב של אביה נאבד אע"פ שנתן הרבה צדקה והסיבה עי"ש דף סז. כי לפום גמלא שיחנא פרש"י לפי כח הגמל יטעינוהו משא:

ז. מה שדיבר רבי לוי יצחק זצ"ל רק על מעשרות, אע"פ שכך מבואר גם בהגהת הרמ"א בש"ע הנ"ל בשם הבית יוסף אבל צ"ע כי היא סתם וי"א דהלכה כסתם שגם בכל צדקה/ו זה מועיל כדברי הטור. אבל באמת דווקא לנסות בזה את הקב"ה יש מחלוקת אם רק מעשרות ואיזה מעשרות/כ. אבל עצם הברכה שמצדקה רק מרויחים זה מבואר בהרבה מקומות כנ"ל. ומסתמא גם רבי לוי יצחק דיבר ממעשרות כספים שדינם כצדקה כמבואר בפת"ש הנ"ל.

ח. יוכל ליתן צדקה ולא יחסר לו – צ"ע האם גם נתינה לעני שאינו הגון לא נקרא צדקה כלל. או שזה תלוי בכוונה כמו שאמרו על נשים שאננות/כ.

ט. יוכל ליתן צדקה ולא יחסר לו – צ"ע כיון שמבואר בספרים/כ שהממון של העני נמצא אצל העשיר כפקדון כדי שיעשה בו צדקה, שעל כן כתיב "אל תקפוץ את ירך" כי לא את שלך אתה נותן. נמצא שאליבא דאמת

¹⁷ אמנם ראיתי מקשים (מעדני אשר ויצא תשסו) בזה א"כ מדוע גזרו חז"ל באושא אל יבזבו יותר מחומש לצדקה שלא יצטרך לבריות הרי אדרבה ככל שיתן יותר יושפע יותר מלמעלה. ותרץ למ"ד שרק בשנותן לעני הגון אזי לא מעני מהצדקה, לכן גזרו שמוא יתן לעני שאינו הגון ויעני. עוד תירצו (שם פרשת וישלח תשסו במכתבים) שמרגע שנותן צדקה עד שחזור אליו השפע לוקח זמן ובינתיים אפשר שיעני לזמן מה וע"כ גזרו.

¹⁸ תענית דף ט. אשכחיה רבי יוחנן לינוקא דריש לקיש אמר ליה אימא לי פסוקין אמר ליה עשר תעשר אמר ליה ומאי עשר תעשר אמר ליה עשר בשביל שתתעשר אמר ליה מנא לך אמר ליה זיל נסי אמר ליה ומי שרי לנסוייה להקדוש ברוך הוא והכתיב לא תנסו את ה' אמר ליה הכי אמר רבי הושעיא חוץ מזה שנאמר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די אמר רמי בר חמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די.

¹⁹ ש"ע י"ד סימן רמז אות ד' הצדקה דוחה את הגזרות הקשות, (ב) וברעב תציל ממות, כמו שארע לצרפית. הגה: והיא מעשרת, ואסור לנסות הקב"ה כי אם בדבר זה, שפאמר: ובחנוני נא בזאת וגו' (מלאכי ג, י). (סור מקמא פ"ק דתענית). ויש אומרים דוקא בנתינת מעשר מתר לנסות הקב"ה, אבל לא בשאר צדקה (בית יוסף דרך משמע מש"ס שם).

²⁰ דבריו שם חסרים את ההתחלה, מה שביאר בתורה רנב, אבל בסוף דבריו מה שכתוב שם זה בערך כנ"ל.

²¹ כתובות דף סז: – ת"ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכין אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדן מתלין מתלא בירושלים מלח ממון חסר ואמרי לה חסד ושל בית חמין היכן הוא אמרה לו בא זה ואיבר את זה. ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש בלי מילת היו (דף סז). מציעין תחתיו ובאין עניים ומקפלין אותן מאחוריו איבעית אימא לכבודו הוא דעבד ואיבעית אימא כדבעי ליה למיעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא.

²² עיין פתחי תשובה יורה דעה סימן רמז ס"ק א בדבר זה עיין בספר משנת חכמים הל' יסוה"ת דף י"ז ע"א שכתב דהא דשרי לנסות במעות מעשר היינו אם עושה ע"מ להתעשר אבל בשביל טובה אחרת כמו בשביל שיחיו בניו וכדומה אסור לנסות ע"ש. ועיין בזה בספר פרשת דרכים בדרך האתרים דרוש ג'.

²³ עיין פתחי תשובה יורה דעה סימן רמז ס"ק ב (ב) בנתינת מעשר עיין (בשאלת יעב"ץ ח"א סימן ג') שהשיג על הרמ"א דמדבריו משמע דבמעשר כספים דנהוג עלמא האידנא קאי ובאמת ז"א שלא נאמר זה על מעשר כספים דלא שרי לנסויי ביה דאינו אלא צדקה ע"ש וכ"כ הגאון בעל של"ה והוא בדפוס א"ד דף רמ"ב דדוקא במעשר תבואה הוא דשרי לנסות אבל לא במעשר כספים ע"ש וכן הסכים בספר משנת חכמים הלכות יסודי התורה דף י"ז ע"א ע"ש:

²⁴ חומת אנך לחיד"א על ישעיה פרק לב פסוק ז – וכן נשים שאננות קומנה קימה יש לכם דכיון שהן מכוונות שילמדו בעליהן כרת הגם שילמדו שלא לשמה בנות בוטחות שלא הפסידו שכן.

²⁵ משלי יעקב (להמגיד מדובנא) – פרשת ראה (דברים טו ז) לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך כו'. מה מאד ראוי להתעורר מדוע בחר הכתוב להזהיר רק על השלילה, יותר מהצדק היה להזהיר על החיוב להפליג דבר הנתינה בפועל מידו ליד עני. אמנם דע כי עינינו רואות משפט העני והעשיר כפי המבואר בפרשה שלפנינו אשר העני יש לו כמעט מן הדין על העשיר שיפרנס אותו. כמו שנאמר וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא, ועם כל זה אם יודמן שיקח העני מאת העשיר כל מאומה שלא מדעתו הלא ענוש יענוש כדן גנב. ואלו ה' דברים כמכחישים זה את זה. אבל הבט ימין וראה כי רבותינו הקדושים כבר האירו עינינו באור חכמתם. ברוך שבחר בהם ובמשנתם כי הם אמרו (אבות א) יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך. המובן מצחות לשונם כי הם המליצו הדברים: וראה שם משל למה הדבר דומה וכו' ומבאר – שהעשיר אינו נותן משלו מאומה כי הקב"ה משפיע עליו גם חלק העני. ואין זה כי אם שפרנסת העני עוברת על יד דרך ביתו. כי בראש השנה היה כולל כל צרכיו וכל הוצאותיו והעני לא השיג חלקו מלמעלה כי אם דרך ידו. ולו יתברך

תמיד הצדקה לא מחסירה ממנו שהרי לא את שלו הוא נותן. וצ"ע אולי הכוונה שע"י אחדות בין הצדיקים, נזכה לשכל הזה, וממילא לא נרגיש באמת חסרון בנתינה. או שע"י אחדות הצדיקים נזכה כמבואר בתורה רכה/י' לשכל ובטחון ואזי לא נרגיש שנחסר לנו ע"י הצדקה, כיון שלא יהיה לנו שום מבטח ומשען עליו אלא רק על הקב"ה כתינוק יונק בחיק אמו. או אולי הכוונה שנזכה ע"י לדעת של לעתיד לבוא כמבואר בתורה יד שיתבטל המשא ומתן, וביארנו שיתבטל הרצון לקחת אלא כולם ירצו רק לתת, וממילא אף אדם לא ירגיש שחסר לו כשנותן כי כל תאוותו היא רק לתת.

י. כיון שכשיש אחדות בין הצדיקים אזי אדם נותן צדקה ומתקיים בו יש מפזר ונוסף לו מיד בדרך של נס גלוי צ"ע הרי אסור להנות ממעשה ניסים/י'. וכך גם יש לשאול על האלמנה הצרפית ואשת עובדיה כיצד נהנו ממעשה ניסים. ראיתי בזה חידוש בשם הרב ר' משה ב"ר אליהו ישראל בספרו שארית ישראל (דרוש ז' לשבת הלבשה/י') שאדם הנותן צדקה לעני והקדים לעשות מצוה עד שלא נתן לו הקב"ה, יכול ליהנות ממעשה ניסים. ולפי זה מבאר טעם שמותר היה לצרפית להנות מהשמן כיון שנתנה צדקה לאליהו המעט שהיה לה במסירות נפש. וכך צ"ל על אשת עובדיה שכיון שמסרה נפשה עם בעלה לכלכל מסירות נפש וסכנה גדולה מאה נביאים היה מותר לה להנות מהשמן.

יא. ימסור נפשו וישאר בחיים – צ"ע פסיק רישא ולא ימות?

יב. מדוע מביא רבנו דוקא שתי דוגמאות אלה של צדקה ומסירות נפש? עיין תורה מו תנינא שגם צדקה היא מסירות נפש כי בנפשו יביא לחמו נמצא שמסר נפשו כדי להשיג ממון נמצא שהחליף נפשו בממון וכשנותנו לצדקה נותן חלקי נפשו והיינו מסירות נפש

הקדמה

תורה זו סתומה מאד ולא נתפרשה במפרשים הראשונים לק"ה או פל"ח או ראב"ן, באיבי הנחל, ומי הנחל, ורק במפרשים אחרונים ממש ראיתי כמה נסיונות ביאור שקצת מקרבים את העניין לשכל אבל לא מתרצים את הקושיות הרבות שיש על התורה הזו.

בביאורים והערות להרב יהודה שינפלד ביאר שהכוונה שהאחדות היא עניין כל כך נפלא שעל ידו תהיה הנהגה של למעלה מהטבע, עפ"י לק"ה (הרשאה ה' ביאור ברכת שהחיינו) שלכל צדיק מידה משלו ועבודה והנהגה משלו, וע"י האחדות נעשה התכללות המדות נעשה שלימות הבריאה ואזי הצדיקים מעלים את תלמידיהם ללמעלה מהטבע ואזי אין חסרון ואין מתה.

נחבנו עלילות. וזהו מאמר יהי ביתך פתוח לרוחה, כי מה איכפת לך אם העני יהיה כלול בבני ביתך. וזהו ויהיו עניים בני ביתך, ולא יחסר על ידיהם דבר. וזהו לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך, כאותו שנאמר בו ולא נתן סיחון את ישראל עבור בגבולו והכפיל ואמר כי פתוח תפתח את ירך כו'. כלומר הלא תהיה רק פותח לבד. מה שתהיה ירך פתוחה שתעבור השפעת העני דרך ירך ולא יותר:

י' ליקוטי מוהר"ן תורה רכה – ועיקר הצדקה הוא ע"י הבטחון, בבחי' (תהלים לו) בטח בה' ועשה טוב, כי אם אין לו בטחון אינו יכול לעשות צדקה כראוי, כי מתיירא שיחסר לו מה שנותן לצדקה, ועיקר הצדקה הוא ע"י בטחון, שבוטח בה' שלא יפסיד ולא יחסר ע"י הצדקה כלל, כי הש"י יברכו בגלל הדבר הזה וכו'. נמצא שע"י הבטחון שהוא ע"י השכל, ע"י עושי צדקה,

טו תענית דף כ: דאמר רבי ינאי לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס שמה אין עושין לו נס ואם תימצי לומר עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו. ועי"ש דף כד. בפרש"י שאסור להנות ממעשה הניסים.

טז וז"ל שם: אלא דאכתי פש גבן להבין דיש לתמוה לכאורה על האשה הצרפית על מה שמכה ליהנות ממעשה ניסים שלא כדרך טבע, ידיעה הוא שהוא עובדא דפרק ג דתעניות (תלמוד בבלי מסכת תענית דף כד עמוד ב) דרב מרי דחזא למלאכי דאידימו למלאי דקא מייתי חלא ומלונתו לארבי והוא קמחא דסמידא. אתו כולי עלמא למיזבן. אמר להו: מהא לא תיזבנון, דמעשה ניסים הוא. למחר אתיין ארבי דחיטי דפרזינא, עד כאן. דנמצא צריך האדם להתרחק ליהנות ממעשה ניסים כל מה דאפשר כמו שכתב רש"י שם (ד"ה אמר להו.) הן אמת כי קרא ה' לרעב בר מינן מכל מקום היה אפשר לה להתרחק ממעשה ניסים ותהיה נזונה היא ובנה כמו שניזונו כל העולם בצער ובדוחק.

וצריך להבין מה טעם אין ליהנות ממעשה ניסים והלא הקדוש ברוך הוא עושה לנו נס למה לא נהנה, והא למה זה דומה לאדם גדול שנותן מתנה לעני שפל ואינו רוצה לקבל ממנו דודאי הוי זילותא גדולה ובודאי יכעוס עליו על שלא קבל ממנו, ונראה לעניות דעתי דאפשר הטעם שצריך להתרחק ממעשה ניסים משום מאי דאמרן לעיל דאפילו על מצות שאדם עושה יש להקדוש ברוך הוא טענה מי הקדימני דנמצא מה שמשלם לנו שכר מצות אפילו בדרך הטבע הוא חסד גדול דמן הדין ליכא חיובא מטעמא מי הקדימני.

ומעתה כשעושה הקדוש ברוך הוא נסים כעובדא דהתם לפיכך צריך שיתרחק בני אדם מליהנות שאם יהנה נמצא מטריח יותר כביכול יותר מדאי, דאף על גב דמדת טובו להיטיב אלינו אין לנו לקבל משום טירחא ומפני הכבוד, ולמה זה דומה לאדם שרגיל ליתן לקרובו מתנות, פעם אחת שלח לו מתנה גדולה מרובה ראוי לו שלא יקבל ולומר לו הלואי תתן לי כמנהגך הטוב וזה שלא להטריח עליו, דליכא בהא מילתא זילותא לנותן, דשלא להטריח עליו אינו מקבל וק"ל.

ולפי זה יש לתמוה על הצרפית איך נהנית ממעשה ניסים, ולפי מה שכתבנו לעיל דמי שאין לו נכסים ועושה צדקה הקדוש ברוך הוא אומר זה הקדמי לעשות מצוה עד שלא נתתי לו, ומדת הדין מחייבת ליתן לו שכרו משלם, נמי מצי דאדם כזה שעושין לו נס מן השמים יוכל ליהנות ממנו ואין צריך להרחיק מחמת היותו מעשה ניסים, דהרי זה שנהנה ממעשה ניסים שזה לשאר כל אדם שנהנים משכר מצוה בדרך טבע, והשתא לא תיקשי לן על מה שנהנית הצרפית ממעשה ניסים, דכיון שהפרישה עוגה לאליהו ז"ל ממעט מזער שהיה לה ולבנה ולא היתה מחייבת, לתת כלום דחיך קודמין, ואפילו הכי הוציאנו מפייה לעשות מצוה נמצא שיפה קדמה להקדוש ברוך הוא, ואם כן לגבי ידידה יכולה ליהנות ממעשה ניסים.

בנעמיות נצח להרב חיים מנחם קרמר הביא ביאורו של הרב אהרן גוטליב ז"ל עפ"י תורה סד אות ד"י"ו שבריאית העולם וכל ההעלם של עוה"ז הוא ע"י המחלוקת שבין הצדיקים, שע"ז נעשה החלל הפנוי ומקומו של עולם. נמצא שכשאין מחלוקת ביניהם אין חלל והכל חוזר למעל הטבע ולא שייך חסרון כלל ולא מיתה. **אלא שקשה** כי פירושם מבוסס על כך שהמחלוקת ביניהם היא לא חוסר שלום אלא המחלוקת שיש מצד שיש לכל אחד את התפיסה השונה שלו מחבירו בתורה.

במעדני מלך להרב אברהם נ"ש וינצהנדלר ז"ל ביאר עפ"י תורה קפג/י"ו שכל הצדיקים יושבים בעיגול בעולם והם ב"ד מהם יוצא משפט הפרנסה. והעיקר הוא שיהיה אהבה ביניהם, ואז יש פרנסה בשפע ואפשר ליתן צדקה בלא שיחסר לאדם.

בעוטה אור להרב אליהו עטיה ביאר עפ"י תורה רנא/י"ט הקודמת, שהצדקה הולכת לאיש אמת, וכשאין אחדות בין הצדיקים, אזי הצדקה שנותנים החולקים לא מתייחסת אליהם, ממילא מה שנתנו נחסר להם, אבל כשיש אחדות וכלם אנשי אמת הצדקה מתייחסת אליהם ואזי מתקיים בהם הסגולה שלא נחסר לו כשנותן. **ודבריו צ"ע** כי מעמיד את החוסר אחדות באופן שיש צדיק איש אמת והחולקים עליו שאינם אנשי אמת, אבל לשון התורה אחדות בין הצדיקים, משמע שכולם צדיקים, ואע"פ שיש צדיקים שלא חולקים על הצדיק האמת והצדקה שלהם כן מתייחסת אליהם, אבל כיון שאין להם אחדות עם חבריהם הצדיקים, המציאות היא שאין אחדות בין הצדיקים.

ונ"ל לבאר עפ"י דברי הרב/כ"ו שביאר ברמז בלבד ובעיקר דיבר על תורה רז/כ"א עיין שם שכל הדבורים בחי' גבורות כמ"ש וגבורתך ידברו, וצריך להמתיקם ע"י דבור קדוש. ואי לאו הכי אזי לפעמים הם נעשים גבורות קשות ובאים לגדולי הדור כיון שיש להם דעת גדול ושם בוקעים בפיהם, והם צריכים להמתיקם אבל לפעמים

^י ליקוטי מוהר"ן תורה סד אות ד' – ודע, כי מחלוקת היא בחינות בריאת העולם. כי עיקר בריאת העולם, ע"י חלל הפנוי כנ"ל, כי בלא זה היה הכל אין סוף, ולא היה מקום לבריאת העולם כנ"ל. וע"כ צמצם האור לצדיק, ונעשה חלל הפנוי, ובתוכו ברא את כל הבריאה, היינו הימים והמדות, ע"י הדיבור כנ"ל, בדבר ה' שמים נעשו וכו'. וכן הוא בחי' המחלוקת, כי אלו היו כל הת"ח אחד, לא היה מקום לבריאת העולם. רק על ידי המחלוקת שביניהם, והם נחלקים זה מזה, וכ"א מושך עצמו לצד אחר, על ידי זה נעשה ביניהם בחינות חלל הפנוי, שהוא בחינות צמצום האור לצדיק, שבו הוא בריאת העולם על ידי הדיבור כנ"ל. כי כל הדברים שכ"א מהם מדבר, הכל הם רק בשביל בריאת העולם שנעשה על ידם בתוך החלל הפנוי שביניהם. כי הת"ח בוראים את הכל על ידי דבריהם, כמ"ש (ישעיה נ"א) ולאמר לציון עמי אתה, אל תקרי עמי אלא עמי, מה אנא עבדי שמיא וארעא במילולי אף אתם כן (כמ"ש בזהר בהקדמה דף ה'): אך צריך לזהר שלא לדבר יותר מדאי, רק כפי צורך בריאת העולם לא יותר. כי על ידי רבוי האור, שלא היו הכלים יכולים לסבול ריבוי האור, נשתברו, ומשבירת הכלים היה התהוות הקליפות. כן אם אחד מרבה לדבר, מזה גורם התהוות הקליפות. כי הוא בחי' ריבוי האור, שע"ז היו שבירת הכלים, שע"ז התהוות הקליפות:

^{י"א} ליקוטי מוהר"ן תורה קפג – דע שהצדיקים שברור הם יושבין בעיגול, דהיינו סדר ישיבתם שהם יושבים בעולם כל אחד וא' במקומו, הוא על סדר העיגול, ואף שיש שאר בני אדם ביניהם שמפסיקין ומקלקלין סדר העיגול, אך דע שאלו בני אדם הם בבחי' אינו מן הישוב, ואינם נחשבים כלל, ואזי נשארים הצדיקים יושבים בסדר עיגול, והקב"ה על כולם, והוא בחי' ראש ב"ד, כי אלו הצדיקים שיושבין בעיגול הם בחי' ב"ד שמהם יוצא המשפט לכל אחד ואחד, הן ליכות הן לחובה, וכן פרנסה יוצאת מהם שהם מחלקין הפרנסה לכל אחד ואחד כראוי לו: והעיקר הוא שיהיה אהבה ביניהם, ואהבה היינו שיהיה האהבה חזקה כל כך, עד שיהיו רואים זה את זה תמיד, כי מחמת גודל האהבה אינם יכולים לסבול כלל שלא יראו אחד את חבירו תמיד, גם יש אהבה שיכולים לסבול שלא יראו זה, ואעפ"כ הוא אהבה שאוהבין את עצמן מרחוק, וגם זה הוא בחי' רואין זה, כמו שאומרין העולם על דבר השנאי שאינו יכול לראותו, אבל כשהם אוהבים זה זה הוא בחי' רואים זה, שהוא בחי' אהבה כנ"ל: וזה בחי' (סנהדרין ל) סנהדרין היתה יושבת כגורן עגולה, סנהדרין, זה בחי' הצדיקים, שמהם יוצאין כל המשפטים וכל הפרנסה כנ"ל, וזה בחי' כגורן, שמשם יוצא מזונות ופרנסה, וישיבתם בעיגול כנ"ל, וכ"ז כדי שיהיו רואין זה זה כמ"ש שם בגמרא, היינו בחי' אהבה, שהיא בחי' ראייה כנ"ל:

^{י"ב} ליקוטי מוהר"ן תורה רנא – ודע שאיש אמת, דהיינו שעושה מצות בשלימות ובכל הדיקדוקים בינו לבין קונו כמו שמדקדק לעשות המצוה בפני בני אדם, שזה בחי' אמת, שהכל אחד אצלו, בין כשעושה מצוה לפני ה' ובין כשעושה בפני בני אדם, זה האיש האמת, יש לו כח להמשיך לעצמו כל הצדקות, כי אלו הצדקות הנ"ל שהם עושין, היא עומדת רחוקה מהם ואינה אצלם כי דרך הצדקה למשוך עצמה לאמת, ומחמת שהם רחוקים מאמת, הצדקה רחוקה מהם, וזה האיש אמת מושך לעצמו כל הצדקות, כי הצדקה נמשכת רק אחר האמת, וזה בחי' (ישעיה נט) וצדקה מרחוק תעמוד, כי בשלה ברחוב אמת, היינו שהצדקה עומדת מרחוק, זה מחמת, שנכשל ברחוב אמת, כי מחמת שאין אמת, ע"כ הצדקה רחוקה מהם כנ"ל:ומה שצדקה נמשכת לאמת, כי צדקה הוא בחי' אמת (זוהר אמור דף פט)וכו'.

^{י"ג} קלטת 626 י' אייר תש"ע בסוף השיעור.

^{כ"א} ליקוטי מוהר"ן תורה רז – ודע שלפעמים יוצאין גבורות קשות ר"ל, והם באים בזה העולם לגדולי הדור מחמת שיש להם דעת גדול, ע"כ כשיוצאין ח"ו גבורות קשות, באים בדעת הגדולים, ושם בוקעין ויוצאין מהפה, ונעשה מהם דיבורים כנ"ל. ואזי הדיבורים הם בחי' גבורות קשות, וצריך לראות להמתיקם, וכשאין ממתיקים הגבורות הקשות ח"ו, מחמת שאין להם כח להמתיקם, או שהם או במדרגה קטנה שא"א להמתיקם מחמת שפגמו אז באיזה פגם וחטא, כי אפי' צדיקים וגדולים לפעמים הם פוגמים ושוגים באיזה דבר, כי אין צדיק בארץ וכו' (קהלת ז) ומחמת שהם או בבחינה זו, אינם ממתיקים הגבורות הקשות שהם הדיבורים, ואזי כשאינם ממתיקים הדיבורים שהם גבורות קשות, אזי מתחילין לדבר באלו הדיבורים דיבורים רעים על הכלל או על הפרט, או שמדברין על צדיק הדור ואזי כל הדיבורים שלהם גבורות קשות באים ונפלים על צדיק הדור ח"ו, והצדיק הדור צריך לראות להמתיק אלו הגבורות קשות שהם הדיבורים הנ"ל, וע"י שהוא דן אותם לכף זכות בזה שמדברים עליו, נמצא שהוא מטה כלפי חסד ובוזה ממתיקם, או ע"י שמקבל היסורים שהם מדברים עליו, מקבלם באהבה, ע"י הוא ממתיק ג"כ דיבורים שלהם שהם הגבורות הקשות כנ"ל, אבל אם אין כח ח"ו בצדיק הדור להמתיקם, אזי יוכל ליפול ממדרגתו מאוד ח"ו ע"י אלו הגבורות הנ"ל שבאים עליו, או שיתלק ח"ו ע"י.

הם במוחין דקטנות או במדרגה קטנה בגלל איזה שגיאה, ולא ממתיקים את הדבורים, ואזי הם בעצמם מדברים דבורים רעים על הכלל או על הפרט או על צדיק הדור, והצדיק הדור צריך להמתיקם, ע"י לימוד זכות וקבלת היסורים באהבה, ואם הם גבורות קשות במיוחד והוא לא מצליח אזי יכול להסתלק ח"ו ע"י^ז. ע"כ קיצור תורה רז נמצא שכשהם מדברים דבורים רעים, אזי הם באים להתתקן אצל גדולי הדור, ואם הם לא מצליחים, אזי הם בעצמם מדברים דבורים רעים, ואזי אין אחדות בין הצדיקים.

נמצא כיון שתמיד יש דבורים רעים, על כן תמיד יש לגדולי הדור ניסיון קשה לדבר גם הם ולגרום למחלוקת, וכמו שרואים בחוש שיש הרבה מחלוקות וחוסר שלום בין צדיקים ובפרט בין רובם להצדיק הדור, וכמ"ש במרדכי הצדיק "ורצוי לרוב אחיו", כי רוב הצדיקים לא מצליחים להמתיק את רבוי הגבורות שמגיעים אליהם, ורק המיעוט מצליחים וע"י ניצולים ממחלוקת. וכן במחלוקת על רבנו היו עמו רק הגדולים מאד/כ"י. לעומת זה במחלוקת על משה רבנו לא היו עמו אלא רק פשוטי העם/כ"י ואחרן ומרים. וצ"ע אולי גם מה שאחרן ומרים דברו על משה בסוף פרשת בהעלותך (במדבר יב) זה כיון שלא הצליחו להמתיק את הגבורות שיצאו מפי המתאוננים והמתאווים (שם פרק יא).

עכ"פ רואים שגדולים נכשלים בזה, כי הכל עפ"י רוב הגבורות שבאות אליהם מהעם, וכמבואר בתורה רז בסוף שבזמן הבעש"ט התגברו הגבורות מאד ע"י הפרנקיסטים תלמידי תלמידי הש"ץ ולא היה בכוחו להמתיקם והסתלק ע"י. כי הס"מ משתדל מאד להכשיל כל אחד בדבורים רעים לשה"ר ומחלוקת ולהתלבש בו בבחי' "קץ כל בשר" המבואר בתורה לח אות ב' כ"י שהם בני אדם שדנים לחובה כל אדם וחוקרים תמיד אחר חובות בני"א, וכנ"ל שכל הדבורים הרעים האלה הם גבורות שנופלים על גדולי הדור, על כן כל הצדיקים תמיד בנסיון גדול מאד.

ולפי רוב השתדלותו של הס"מ להכשיל דווקא בעוון זה כנ"ל וכמבואר בגמ' ב"ב קסה. רובם בלשון הרע וכולם באבק לשה"ר, ממילא גם מובן איזה תיקון נפלא יכול להיות ע"י אחדות בין הצדיקים, ומובן גם עד כמה זה כמעט לא מציאותי כלל שיהיה.

דלא מצינו כזאת אלא פעם אחד קודם מתן תורה אחרי שהחלישו את עמלק ובאו להר סיני כמ"ש "ויחן שם ישראל כנגד ההר" ופרש"י כאיש אחד בלב אחד, אזי ירד אור של מתן תורה בחי' מעל הטבע. ואולי זה אומר לנו כאן רבנו שאם נזכה שוב לאחדות כזו נפלאה אזי יתקיים בנו (משלי יא כד)/כ"י "יש מפזר ונוסף עוד". דהיינו בדרך ניסית שמיד נוסף ולא לאחר זמן.

וכעין שזכו האלמנה הצרפית שברכה אליה ונעשה לה נס (מלכים א יז טז) כד הקמח לא כלתה וצפחת השמן לא חסר. ואשת עובדיה (מלכים ב ד' ב') שהיה לה אסוך שמן וע"י ברכת אלישע יצקה ממנו לכלים רבים ולא נחסר ממנו. ושתיהן זכו לזה ע"י מעשה חסד גדול שהאלמנה החזיקה את אליהו בביתה, ועובדיה כלכל מאה

כ"י חיי מוהר"ן קכב - (יט) בשנת תקס"ב בקיץ קדם שיצא מזלאטיפאלע לברסלב, היה באותו הקיץ בפרדיטשוב עם אביו הרבני החסיד הותיק המפרסם מורנו רבי שמחה זכרנו לברכה. ואז היה תקף המחלקת של ה'הדוע, ובשעת המחלקת אמר ה'הדוע ש"כ"ל ש"כ"א אגרות מכל הצדיקים המפרסמים שכלם חולקים עלי, וכן היה בהפך ממש: כי הגיעו אגרות מכל המפרסמים לרבנו הקדוש זכרנו לברכה, וכלם החזיקו ידם עם רבנו זכרנו לברכה באהבה רבה מאד, וכתבו מרורות לה'הדוע הנ"ל. הינו הרב הגאון החסיד רבי לוי יצחק מפרדיטשוב, והרב החסיד רבי גדליה מליניץ, והרב הקדוש דודו רבי ברוך זכרנו לברכה, והרב החסיד רבי זאב משאראניאוסטרע, והרב הקדוש מורנו רבי אברהם קאליסקער מארץ ישראל, ומחתנו רבי ליבוש מוואלטשיסק, ומחתנו רבי אברהם רב מחמלניץ, כלם כתבו אגרות בכתב גדול ובאהבה עצומה לרבנו זכרנו לברכה, ובאו את ה'הדוע הנ"ל מאד מאד. אבל ה'הדוע הנ"ל לא שמע אליהם והיה מחזיק במחלקת חנם על לא דבר: ובאותו הקיץ נסע רבנו זכרנו לברכה לפרדיטשוב, ושם היה קבוצ של כמה גדולים. כי מחתנו הרב הגאון מוואלטשיסק עשה אז שם בפרדיטשוב נשואין לבנו מוהר"ש זכרנו לברכה, ונתנו ערו שם כמה וכמה גדולים, וקצתם אני יודע הלוא המה הרב הגאון מוואלטשיסק, ובנו הגאון מורנו יוסף יוסקא זכרנו לברכה אב בית דין דקהלת קדש יאס, והרב החסיד מורנו זאב משאראניאוסטרע, והרב הגאון מורנו משה זכרנו לברכה אב בית דין דקהלת קדש קראסנע בנו של הרב הקדוש מורנו רבי חיים דקהלת קדש קראסנע, והרב החסיד רבי יצחק זכרנו לברכה מקאסנעין חדש, ועוד כמה גדולים. ונתנו ערו כלם שם לנדות ולהחרים את ה'הדוע הנ"ל על שמכנה תלמיד חכם אמתי, הינו את רבנו הקדוש זכרנו לברכה. וכבר נגמר הדבר ביניהם בהסכמת כלם ורצו לעשות כן, אבל איש אחד בפרדיטשוב בלבד את הדבר והלך ודבר על לב הרב הגאון הקדוש אב בית דין דפרדיטשוב ואמר שאין נאה שיעשו זה הדבר בעירו ומחמת זה נתבלבל הדבר:

כ"י עיין דברי יואל חלק ח' פרשת קרח דף טו שכתב - ועובדא ידענא שאמ"ז הייטב לב ולה"ה שמע מוקינו הישמח משה זל"ה, שאמר לו שהוא נתגלגל בעוה"ז פעם השלישית, פעם אחת היה בדור המדבר, ואמר שכל ראשי סנהדראות עמדו בשיטתו של קרח, ורק ההמון עם היה עם משה רבינו.

כ"י ליקוטי מוהר"ן תורה לח - ורוח סערה הזה, הוא מקטרג הגדול, שממנו באים כל הקטרוגים והנסיונות. והוא אחר הדברים, שהוא יונק מהדיבור, כשמוצא פתח לינק. היינו לפתח חטאת (בראשית ד'), וכתוב (מכה ז') שמור פתחי פיך וכו'. וכמ"ש בזהר (וירא ד' קי"ט ע"ב) ויהי אחר הדברים והאלקים נסה את אברהם. והוא מסער גופי' דב"י (תיקון יח דף לה), וכל המלשינות והרעות שדוברים על אדם, בא מרוח סערה, מאחר הדברים הזה. כי הוא בחי' קץ כל בשר (בראשית ו') שעושה קץ וסוף לכל בשר: ובני אדם שהם דנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בני אדם, הם מבחי' קץ כל בשר. כמ"ש (איוב כ"ח) קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר, (עיין בזהר מקץ קצ"ג ע"א). שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר, ולעורר דין ולהלשין ולקטרג, כמ"ש (ישעיה נ"ז) והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל:

כ"י משלי פרק יא (כג) תאנות צדיקים אף טוב תקנות רשעים עברה: (כד) יש מפזר ונוסף עוד וחושך מישך אף למחסור:

נביאים שנדרפו ע"י איזבל. בדור שלא היה בו לשון הרע בישראל כמבואר בדברים רבה ה' י"ב/כ"ו, ולפ"ז דברי רבנו כאן אפשר שזה שעזר לברכת הנביאים לחול, דבר שלא מצינו בכתובים בזמן אחר. אלא בנס חנוכה שמצאו פך שהספיק להדליק את המנורה שמונה ימים. (וצ"ע אולי באמת היה שם ע"י האויב המשותף זמם של אחדות בין הצדיקים). אמנם עיין אור החיים/כ"ו עה"פ ויקרא כה כב וצויתי את ברכתי שאין הכוונה לברכת יבול אל אלא לברכה בגורן, שמחסרים ממנו ואינו חסר.

לסיכום נראה לומר שרואים שכל מעשה צדקה הוא עניין מרומם מאד מכל המצוות, שע"י נתינה לעני הגון למטה מתעורר חסד של מעלה להשפיע והגורם לזה זוכה ראשון, ואע"פ שכל מוזה גורמת ליחוד קב"ה ושכינתיה ועי"ז לירידת שפע אבל מעשה הצדקה הוא החסד בעצמו שמעורר מיד חסד עליון ועל כן השפע נשפע באופן לא טבעי שנדמה לחסרון ואינו כן. אבל נעשה באופן נסתר ונעלם, שרק בדיעבד האדם מוצא שלא נחסר לו, אע"פ שנתן לצדקה ואפילו סכום גדול. דבר שלא נמצא בשום מצווה אחרת (אע"פ שהוצאות שבת ימים טובים, אמרו חז"ל שמה שיוצא יחזור לו, זה לא בכל אופן שהרי גם אמרו עשב שבת חול ואל תצטרך לבריות. וגם כשהותר אין הבטחה שיחזור לו יותר ממה שהוציא כמו בצדקה שמפזר ונוסף לו). אבל כשיש אחדות בין הצדיקים מבאר כאן רבנו שאז ההנהגה הזו הלא טבעית תהיה באופן של נס גלוי, ולא נסתר.

עד כאן ההקדמה

תורה רנב [כ"ח]

כשישכט אחדות בין הצדיקים, אין הצדקה מזקת, אולי אפ"ל שהרמז לזה בפסוק (ישעיה לב, יז) וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְדָקָה שְׁלוֹם. רמז שמעשה הצדקה תלוי בשלום.

כי על פי הטבע כשנותנין צדקה נחסר מאתו מה שנתן [ל'], דהיינו בזמן הנתינה בוודאי חסר לו מה שנתן. ומה שהבטיחה התורה שמצדקה לא מפסידים אלא אדרבה נוסף לו ונעשה עשיר, (כמבואר בש"ע יו"ד סימן רמז) זו הבטחה מיוחדת למצוות צדקה שמעוררת שפע מעל הטבע, אבל לא מיד אלא לאחר זמן. דהיינו שהוא עניין מיוחד למעשה הצדקה, שהנתינה דייקא מעוררת שפע חדש, אבל זה נעשה באופן של נס נסתר שרק בדיעבד האדם שנתן מוצא שלא נחסר לו אלא אדרבה נוסף לו יותר ממה שהיה לו.

אבל ע"י האחדות שבין הצדיקים יוכל ליתן

[דף קיח].

צדקה ולא יחסר כלל [ל'], בבחי' יש מפזר ונוסף לו" מיד, דהיינו באופן של נס גלוי, וכעין שזכו האלמנה הצרפית שברכה אליה ונעשה לה נס (מלכים א יז טז) כִּד הִקְמַח לֹא כָלְתָה וְצִפְחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסְרָה. ואשת עובדיה (מלכים ב ד' ב') שהיה לה אסוך שמן וע"י ברכת אלישע יצקה ממנו לכלים רבים ולא נחסר ממנו. ומסתמא אין הכוונה שכשיתן מטבע יהיה כמדליק נר מנר, אלא שמיד ימצא בכיסו מטבע חדש.

וכן ע"י זה יכולים שיהיה להאדם מסירת נפש באמת, ואף על פי כן לא יזיק לו, וישאר

בחיים : נראה ללמוד מסמיכות המסירות נפש לצדקה, שכוונתו כי צדקה ומסירות נפש הן דבר אחד, כמ"ש "בנפשו יביא לחמו", ו"בזאת אפיו יאכל לחם", נמצא כל ממונו של אדם הוא כוחו וחלקי נפשו ששם בממונו, וכשנותן אותו לצדקה נותן חלקי נפשו ממש, וע"י הנתינה הוא בחי' נחסר חיות, וכל שכן עני שנותן מלחמו וחיותו ממש, היא מסירות נפש ממש, אבל ע"י אחדות בין הצדיקים כנ"ל שיתקיים בחי' "כאיש אחד בלב אחד"

^{כו} **דברים רבה ה' י' – תדע לך דאמר רבי שמואל בר נחמן דורו של אחאב עובדי עבודת פוכבים היו והיו יוצאין למלחמה ונוצחין, ולמה כן, שלא היה ביניהן דילטורין, לפיכך היו יוצאין למלחמה ונוצחין, תדע לך כשבקשה איזבל להרג כל נביאי ה', מה עשה עבדיה הטמין אותן במערות, שגאמר (מלכים א יח ג) וְאַחָבָא מְנַבִּיאֵי ה' מָאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ בְּמַעְרָה, וְלֹא הָיָה אִדָּם שְׂאָמֵר לְאַחָבָא כִּף וְכָף עָשָׂה עֲבָדָהּ.**

^{כז} **ויקרא פרק כה (כא) וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים:** ופירש האור החיים (כא) וצויתי את ברכתי וגו' ברכה זו אינה בצומח שכבר הבטיח ונתנה הארץ פריה, שהוא גבול שגבל ה' בכחה, אלא שמבטיח ברכת התבואה ככד קמח הצרפית (מ"א יז טז), ובשמן אשת עובדיה (שם ב ד ז), והוא שדקדק לומר ועשת את התבואה, פירוש הברכה שיצו ה' תעשה ריבוי בתבואה כדי שתספיק לשלש שנים, הגם שהארץ תוציא צמחה כמדי שנה בשנה, צא ולמד מקב חטים שבעליה, ועיין מה שפירשתי בפסוק (בראשית לג יא) וכי יש לי כל:

^{כו} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{כז} בתקפא מנוקד כשיש

^ל עיין לעיל תורה רנב ועיין ש"ע יו"ד צדקה סימן רמז סעיף ב'

לא משמע שאחדות בין הצדיקים היא דבר מעל הטבע שע"כ זכיס עי"ז ללמעלה מהטבע.

ועי"ז יתקיים "יש מפזר ונוסף לו" מיד, אזי גם המסירות נפש שע"י צדקה לא תחסיר ממנו שום חיות, אפילו לרגע כי מיד נוסף לו מה שנתן ועוד הרבה יותר.

עד כאן ביאור חברותא לתורה רנב